METSÄSTÄJÄLIITTO
KOTI KAIKILLE METSÄSTÄJILLE

Ajankohtaista lyijystä

Tulevaisuus ammusmateriaaleissa –webinaari

8.3.2023

Suomen Metsästäjäliitto

Jussi Partanen/ Tuomas Pelkonen

Lyijyhaulien käyttö- ja hallussapitokielto kosteikoilla ja niiden suojavyöhykkeillä

Lyijyrajoitukset 1. vaihe

Rajoitus 1. ”Lyijyhaulien käyttö- ja hallussapitokielto kosteikoilla”

- Lyijyhaulien käyttö kosteikoilla sekä niiden läheisyydessä tuli kielletyksi 16.2.2023 alkaen
  - Vuonna 1996 voimaan tullut kielto ampua vesilintuja lyijyhauleilla kaikissa ympäristöissä jää myös edelleen voimaan (Metsästyslaki 33 §)
- Rajoitusteksti tästä linkistä
- Euroopan komissio on todennut, että asetusta tulee tulkita oikeasuhteisesti ja tavoitteen (muuttavien vesilintujen suojeleminen) mukaisesti linkki

Miksi?

- Vesilintujen lyijymyrkytyksiä havaittiin Yhdysvalloissa jo 1874 (Grinnell 1894).
- EU ja sen jäsenvaltiot ovat Afrikan ja Euraasian muuttavien vesilintujen suojelemisesta tehdyn sopimuksen (2) (AEWA) sopimuspuolia.
- AEWA:n toimintasuunnitelman mukaan sopimuspuolten on pyrittävä poistamaan lyijyhaulien käyttö metsästyksessä kosteikkoalueilla mahdollisimman pikaisesti.
- Komissio pyysi 2015 Euroopan kemikaalivirastoa (ECHA) valmistelemaan rajoitusehdotuksen lyijyhaulien käytöstä kosteikkoalueilla.
- Rajoitus hyväksyttiin lopulta EU:ssa ja se astui voimaan 15.2.2021, josta alkoi kahden vuoden siirtymäaika.

UKK

- Miten määritellään kosteikkoalue käytännössä?
- Löytyykö kosteikkoalueista karttaa?
- Koskeeko rajoitukset ampumaratoja?
- Kuka rajoitusta valvoo?
- Miten lyijyhaulipatruunoiden hallussapitokieltoa kosteikoilla tulkitaan?
- Saako lyijyhaulipatruunoita säilyttää kotona, jos asuu vesistön lähellä?
- Mitkä ovat sanktiot, jos rikkoo asetusta?
- Onko rajoituksen rikkomisella vaikutuksia esim. aselupiin?

REACH-asetus (EY) N:o 1907/2006

- Sellaisenaan jäsenvaltioita velvoittava säädös (EPNA), jonka nojalla annetaan täytäntöönpanosäädöksiä (l. komission asetuksia)
- Koskee kemikaalien (aineiden)
  - Rekisteröintiä
  - Arviointia (asiakirja-arviointi ja aineenarviointi)
  - Lupamenettelyjä
  - **Rajoituksia**
- Kansallisella kemikaalilailla säädetään lähinnä vain valvonnasta, rangaistuksista ja viranomaisten toimivallasta

REACH-rajoitukset

- VIII osasto, artiklat 67-73
- Rajoituksia säädetään aineille, joiden *"valmistus, markkinoille saattaminen tai käyttö sellaisenaan, seoksessa tai esineessä aiheuttaa ihmisten terveydelle tai ympäristölle riskin, joka ei ole riittävän hyvin hallinnassa" (uutena: hallussapito)*
- Rajoitustoimiin ryhtyminen edellyttää, että riskinhallintatoimet ovat tarpeen EU-tasolla
- Rajoitukset liitteessä XVII: tällä hetkellä voimassa 75 rajoitusta
    - Ehdotettu lyijypitoisia ammuksia ja kalastusvälineitä koskeva rajoitus täydentäisi rajoitusta n:o 63
- Tyypillinen siirtymäaika 18 kk, vaihtelee kuitenkin varsin paljon

Ramsar-määritelmän ongelma

- Rajoituksen soveltamiseksi ’kosteikkoalue’ on aiheellista määritellä vastaavasti kuin Ramsarissa 2 päivänä helmikuuta 1971

”vesiperäisillä mailla tarkoitetaan erilaisia vesi- ja rantaruohikoita ja soita tai vesiä, luonnollisia tai keinotekoisia, pysyviä tai tilapäisiä, seisovia tai virtaavia, makeita, murtovesiä tai suolaisia vesiä, mukaan luettuna merialueet, joiden syvyys laskuveden aikana ei ylitä kuutta metriä.”

- Vaihtoehtojakin tarjottu
  - FACE tai Suomen Metsästäjäliitto
  - Suomen riistakeskus

METSÄSTÄJÄLIITTO

Euroopan turvemaat

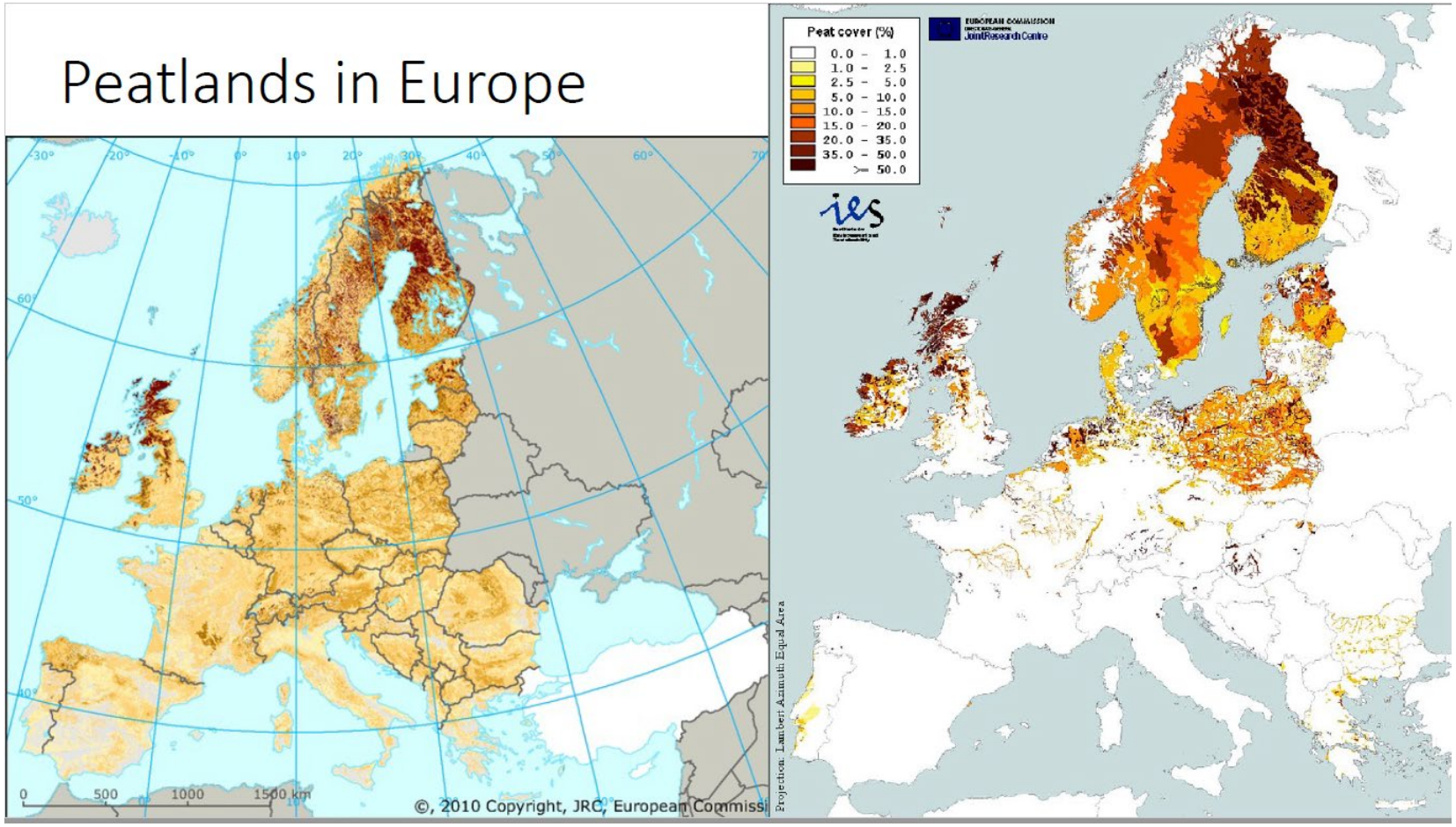

METSÄSTÄJÄLIITTO

Euroopan kosteikkoalueet

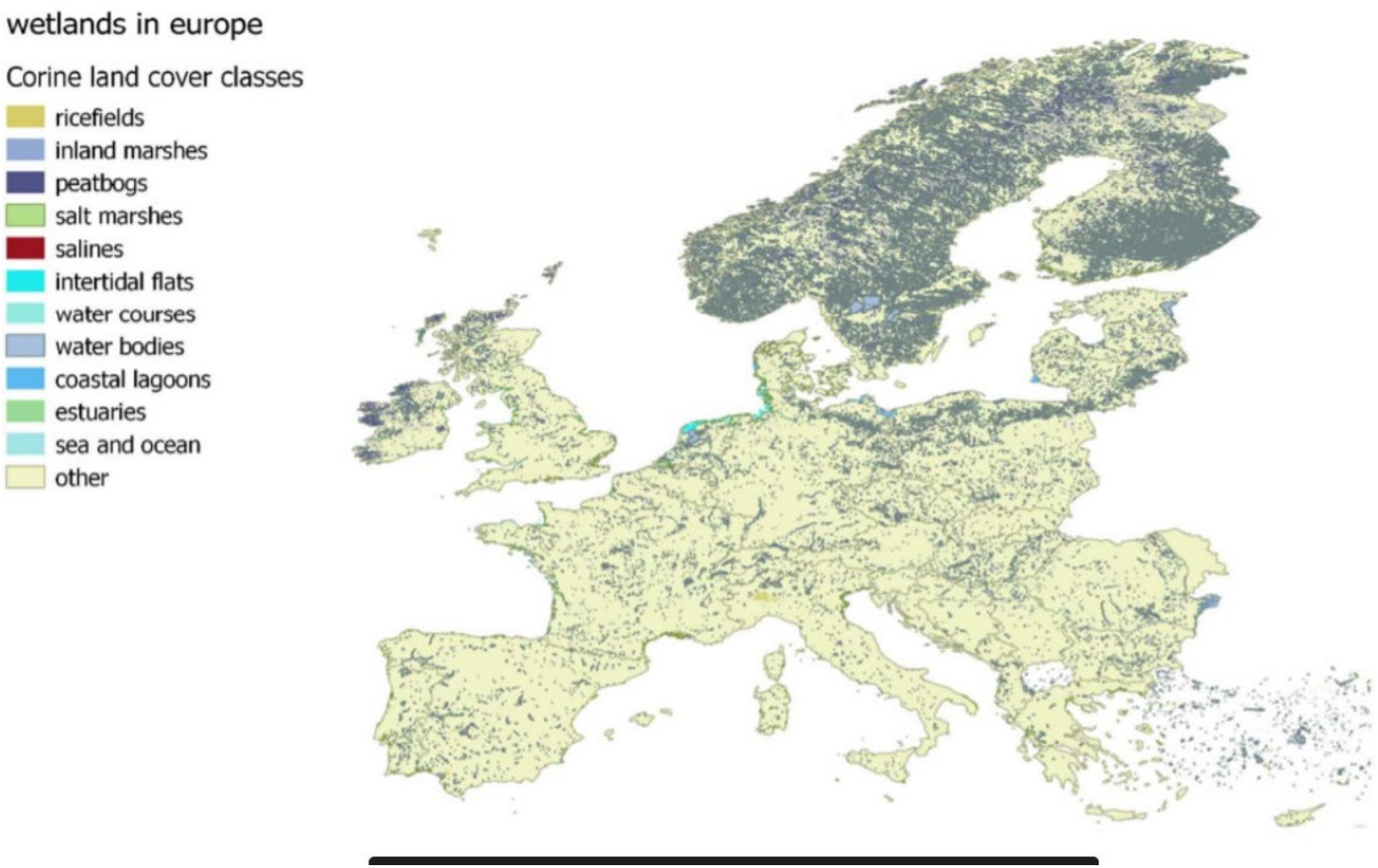

METSÄSTÄJÄLIITTO

Tukesin tulkintaohje (14.2.2023)

- *Tämä ohje on tarkoitettu avuksi asetuksen yhdenmukaiseen soveltamiseen siten, että metsästäjät, ampumaratojen ja -keskusten pitäjät sekä yleisesti ampumaurheilijat sekä -harrastajat ja muut ampuma-aseita ulkotiloissa käyttävät sekä viranomaiset pystyisivät määrittämään, kuuluuko jokin tietty alue rajoituksen piiriin. Ohje on yleisluontoinen ja suuntaa antava ja lähtee siitä, että kosteikkomääritelmä liittyy ns. näkyvään veteen ja sen läheisyyteen.*
- Tukes tekee mahdollisesti kosteikkokartan Suomesta 31.7.2023 mennessä.

Kosteikkoalueiden määritelmä

- **Kosteikkoalueet, jotka voivat olla vesilintujen elinympäristöjä**
  - Meret (syvyys 6 m tai alle), järvet, joet, lammet, kanavat, tekojärvet, altaat ja muut vastaavat suuremmat vesialueet. **Maastokartoilla viivoina kuvatut ojat ja purot eivät ole tällaisia vesialueita.**
  - niityt, jotka rajautuvat edellä mainittuihin vesialueisiin
  - vesikivet ja vesikivikot
  - maatuvat vesialueet, tulva-alueet, matalikot ja avoimet vesijättöalueet
  - vaikeakulkuiset puuttomat suot
  - sekä kaikki 100 metrin säteellä edellä mainituista alueista olevat alueet.
  - Tukes tarkentaa listaa tarvittaessa.
- Kosteikkoalueiden tunnistamiseen ja niiden 100 m leveän suojavyöhykkeen määrittämiseen voi käyttää esimerkiksi Maanmittauslaitoksen maastokarttaa, johon em. alueet on merkitty karttamerkein. Karttamerkkien selitteet kuvataan Maanmittauslaitoksen merkkienselitteessäLinkki toiselle sivustolle, Avautuu uudessa välilehdessä.

METSÄSTÄJÄLIITTO

Karttamerkkien selitykset

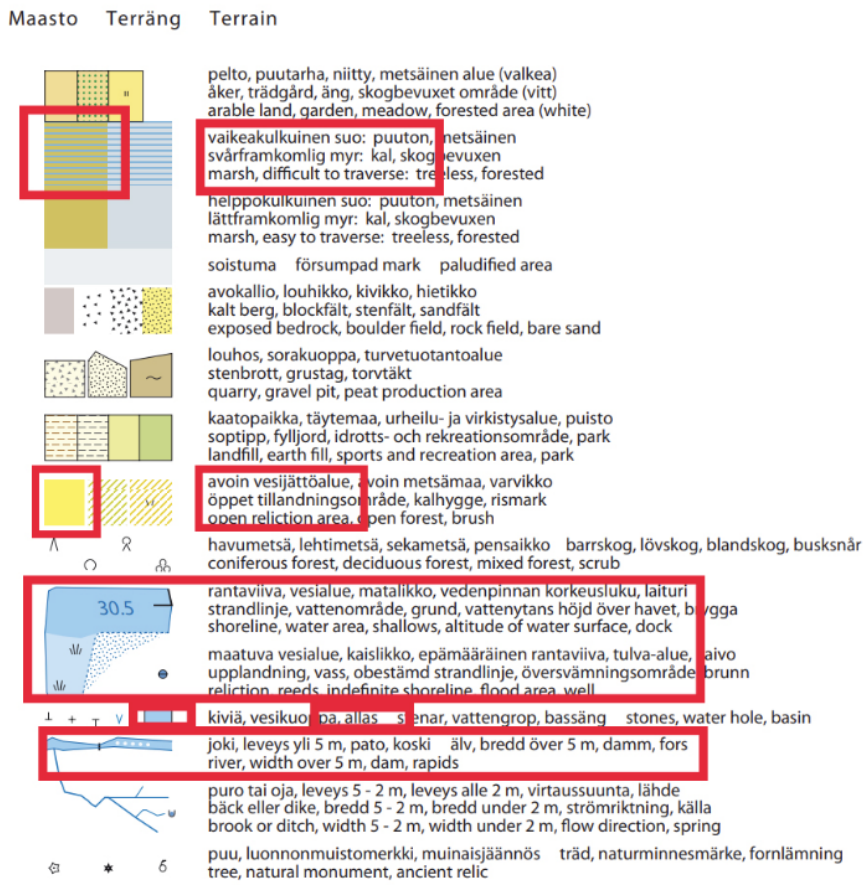

- Kosteikkoalueiden tunnistamiseen ja niiden 100 m leveän suojavyöhykkeen määrittämiseen voi käyttää esimerkiksi Maanmittauslaitoksen maastokarttaa
- Karttamerkkien selitykset löytyvät Maanmittauslaitoksen merkkienselitteessä

METSÄSTÄJÄLIITTO

Maastotietokannan tasot paikkatietoikkunassa

- https://wiki.openstreetmap.org/wiki/Fi:Maastotietokanta/Luokat
- https://kartta.paikkatietoikkuna.fi/
  - Karttatasot > hae > ”maastotietokanta”
  - Valitse näkyväksi:
    - Maastotietokanta + seuraavat tasot: allas-alue, järvivesi, kaislikko, maatuva vesi-alue, niitty, suo, virtavesialue
    - Kiellettyjä alueita ovat:
      - Järvivesi 36200
      - Merivesi 36211 > ei luokittelua paikkatietoikkunan maastotietokannassa
      - Vaikeakulkuinen puuton suo 35421
      - Avoin vesijättö 39130 > ei luokittelua paikkatietoikkunan maastotietokannassa
      - Tulva-alue 38400 > ei luokittelua paikkatietoikkunan maastotietokannassa
      - Maatuva vesialue 38300
      - Kaislikko 38100
      - Virtavesialue 36313
      - Niityt, jotka rajautuvat edellä mainittuihin vesialueisiin 32800
      - Muut kuten vesikivet ja vesikivikot ovat vesistöjen sisällä
  - Huom! Jos haluat säätää valittujen tasojen näkyvyyttä, niin se tapahtuu valitut tasot välilehdestä

Paikkatietoikkuna: Tasojen valitseminen

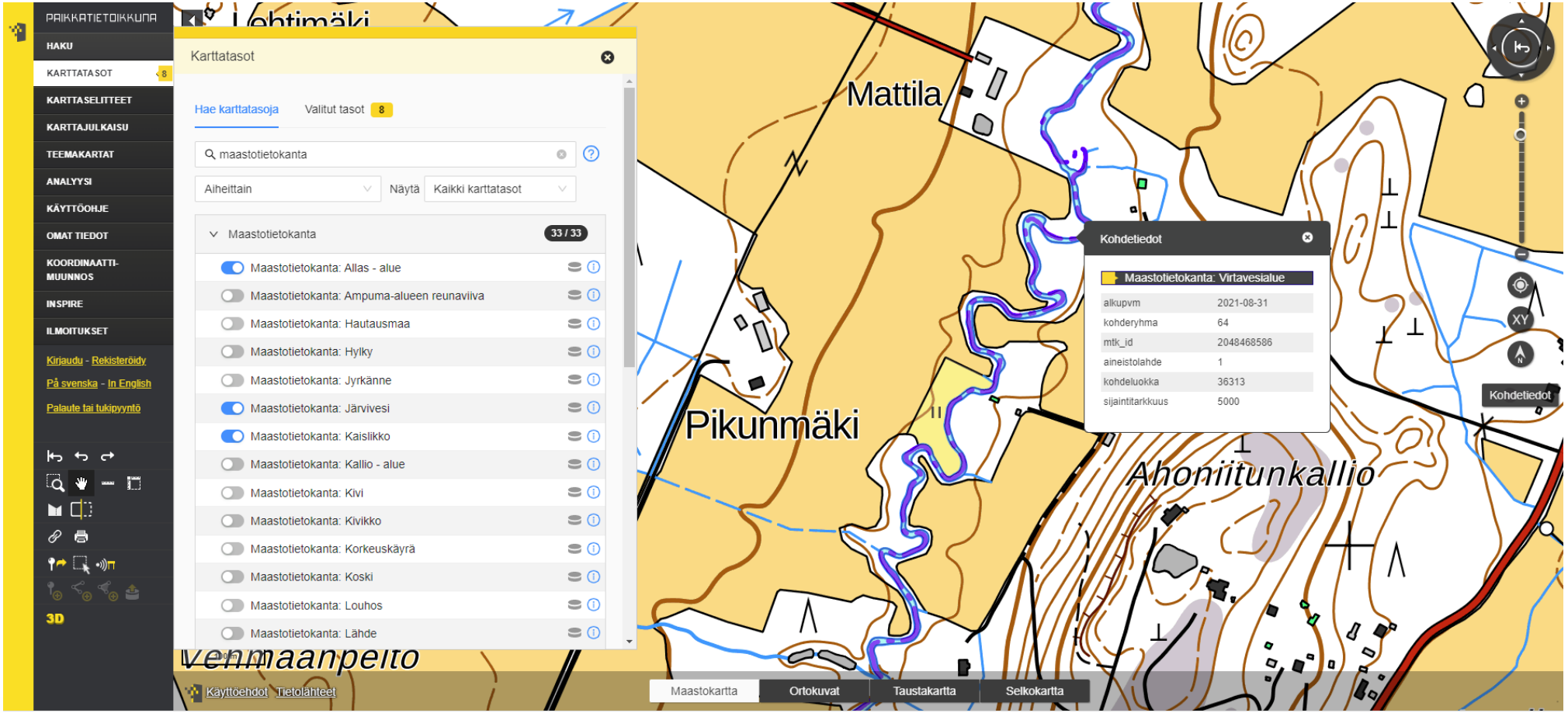

Paikkatietoikkuna: valittujen tasojen näkyvyyden säätäminen

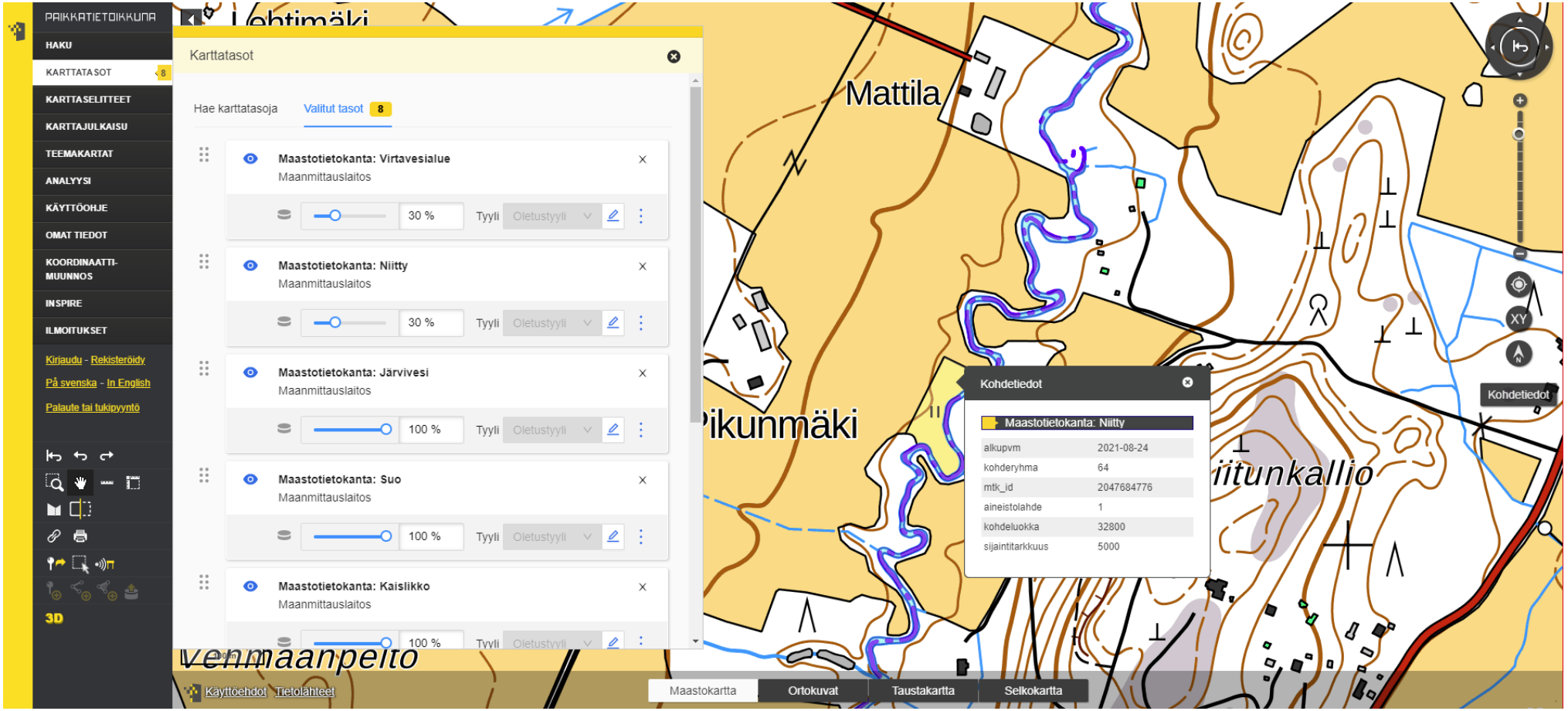

Esimerkki 1 metsästys (Savukoski)

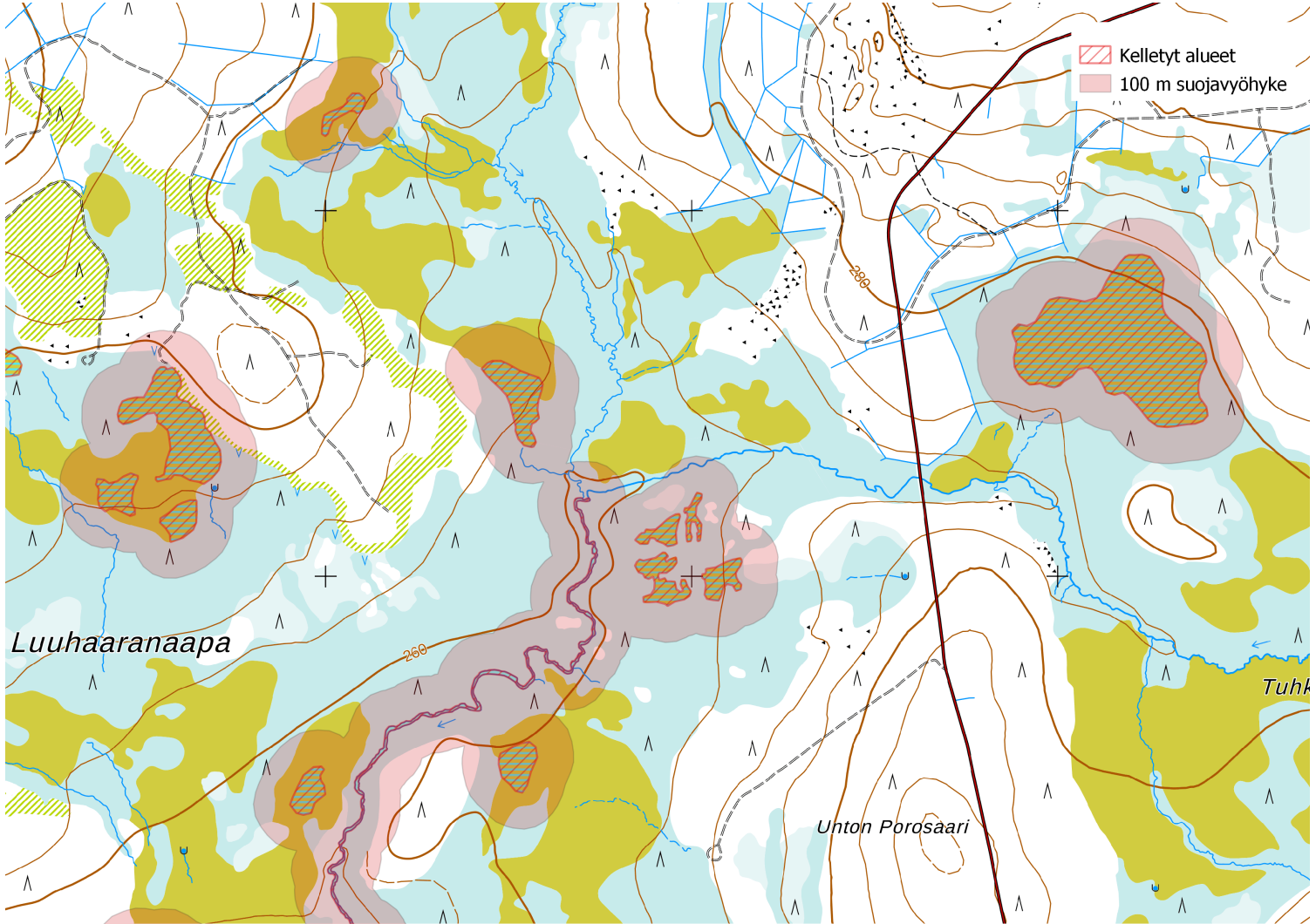

METSÄSTÄJÄLIITTO

Esimerkki 2 metsästys (Liminka)

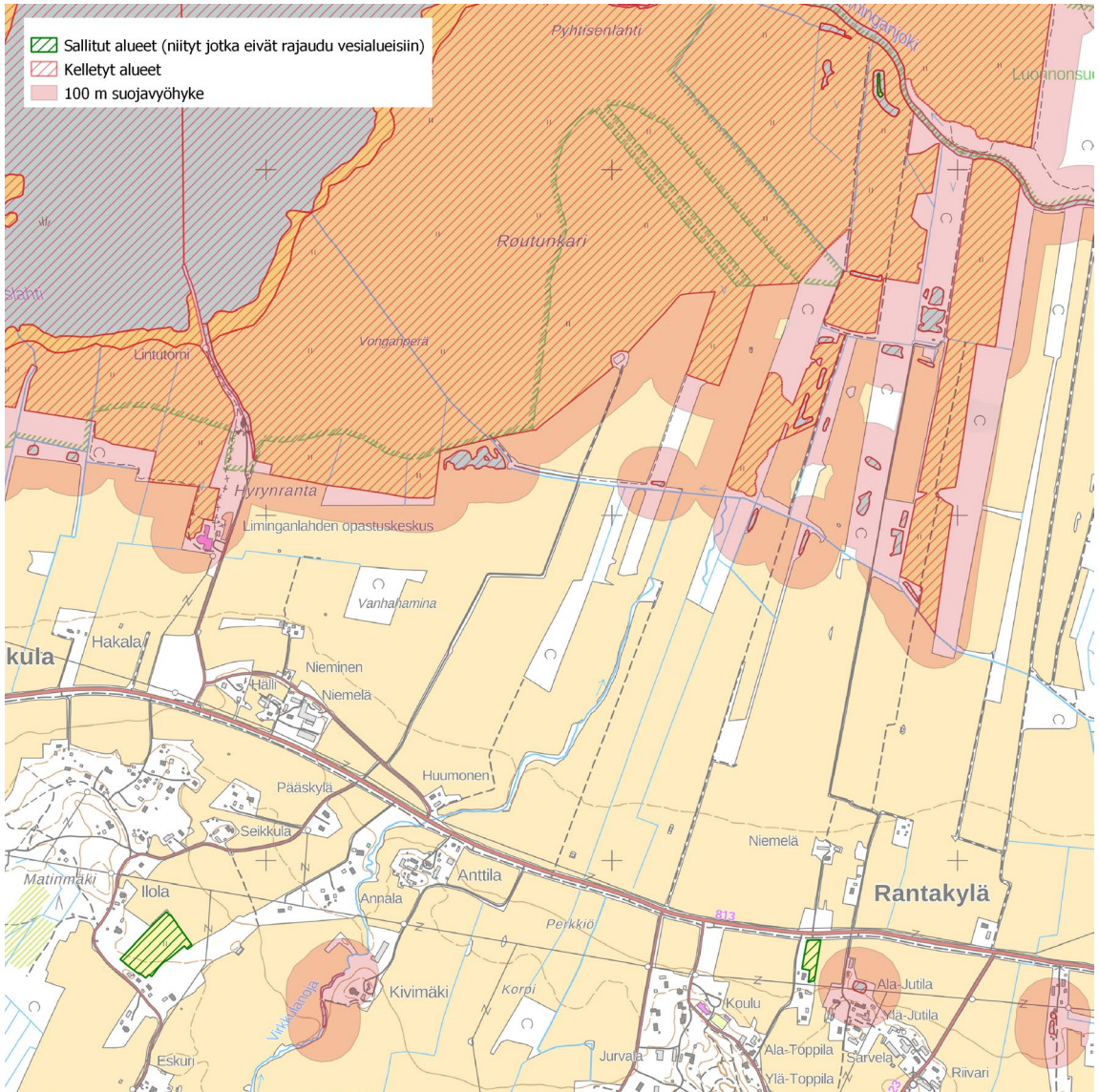

Esimerkki 3 metsästys (Tuusula)

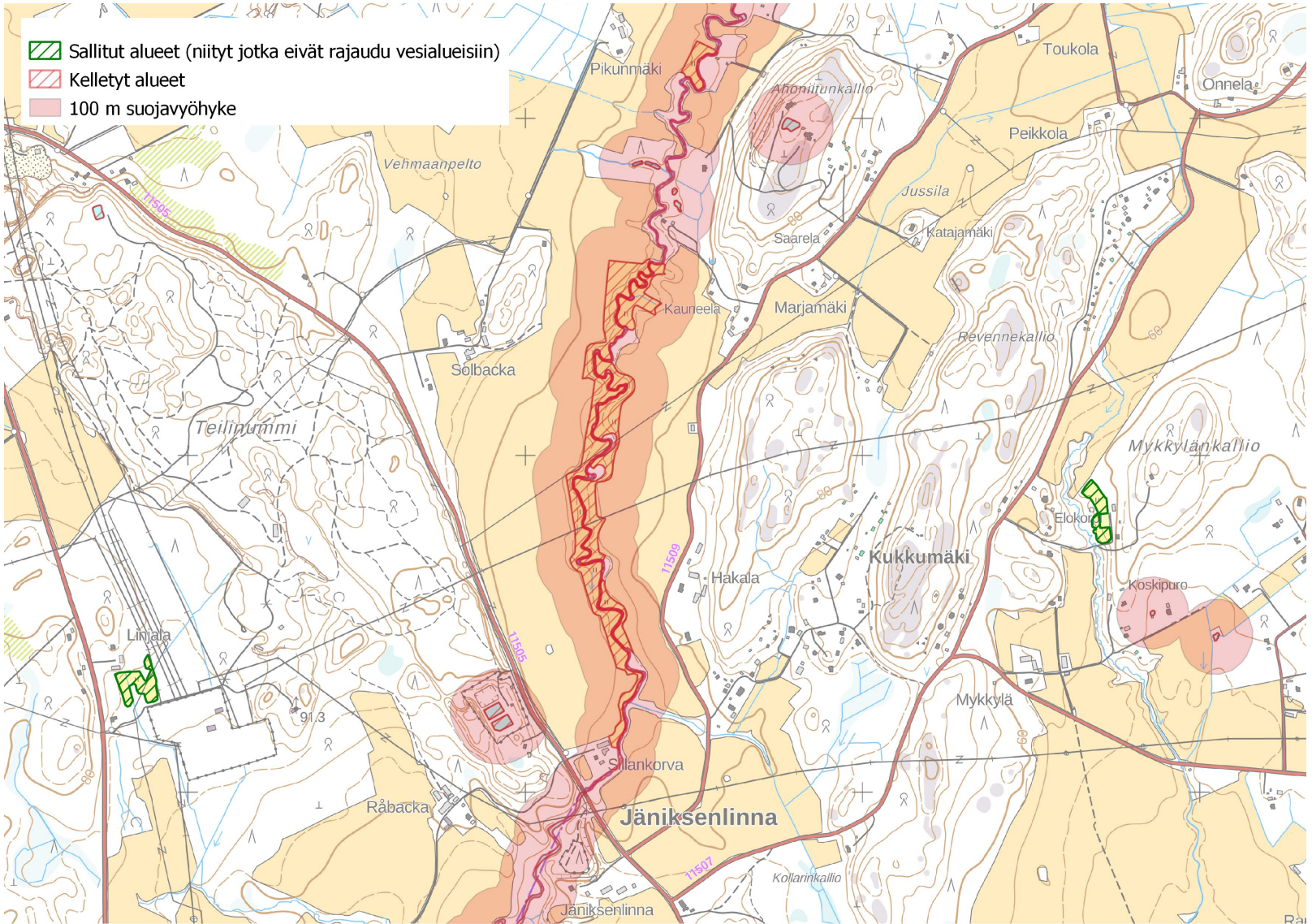

METSÄSTÄJÄLIITTO

Ampumaradat

- Vaikka ampumaratoja ei ole suljettu rajoituksen ulkopuolelle (P-004575/2020 and E-004924/2020), niin komissio on todennut, että ”Union law should always be interpreted proportionately and in accordance with the objectives of the relevant legislation, in this case the objective of the restriction, the protection of birds” (P-004575/2020)
- *”Jos ampumaratojen valvontaa priorisoidaan riskiperusteisesti, voidaan ampumapaikkojen sijainnin sijaan huomioida ampumasuunnat: ampumasuunnan ollessa kosteikkoalueelta poispäin, riski haulien päätymiseen kosteikkoalueelle on hyvin pieni vaikka ampumapaikka sijaitsisi alle 100m etäisyydellä kosteikkoalueesta.”* Tukesin ohje 14.2.2023
- Valvonnan tulkinta:
  - Ampumaratojen turvallisuuden valvonnasta vastaa poliisi.
  - Ympäristönsuojelun osalta Puolustusvoimien ampumaratoja valvovat ELY-keskukset ja siviiliampumaratoja kunnat ja kaupungit.

Esimerkki ampumaradasta

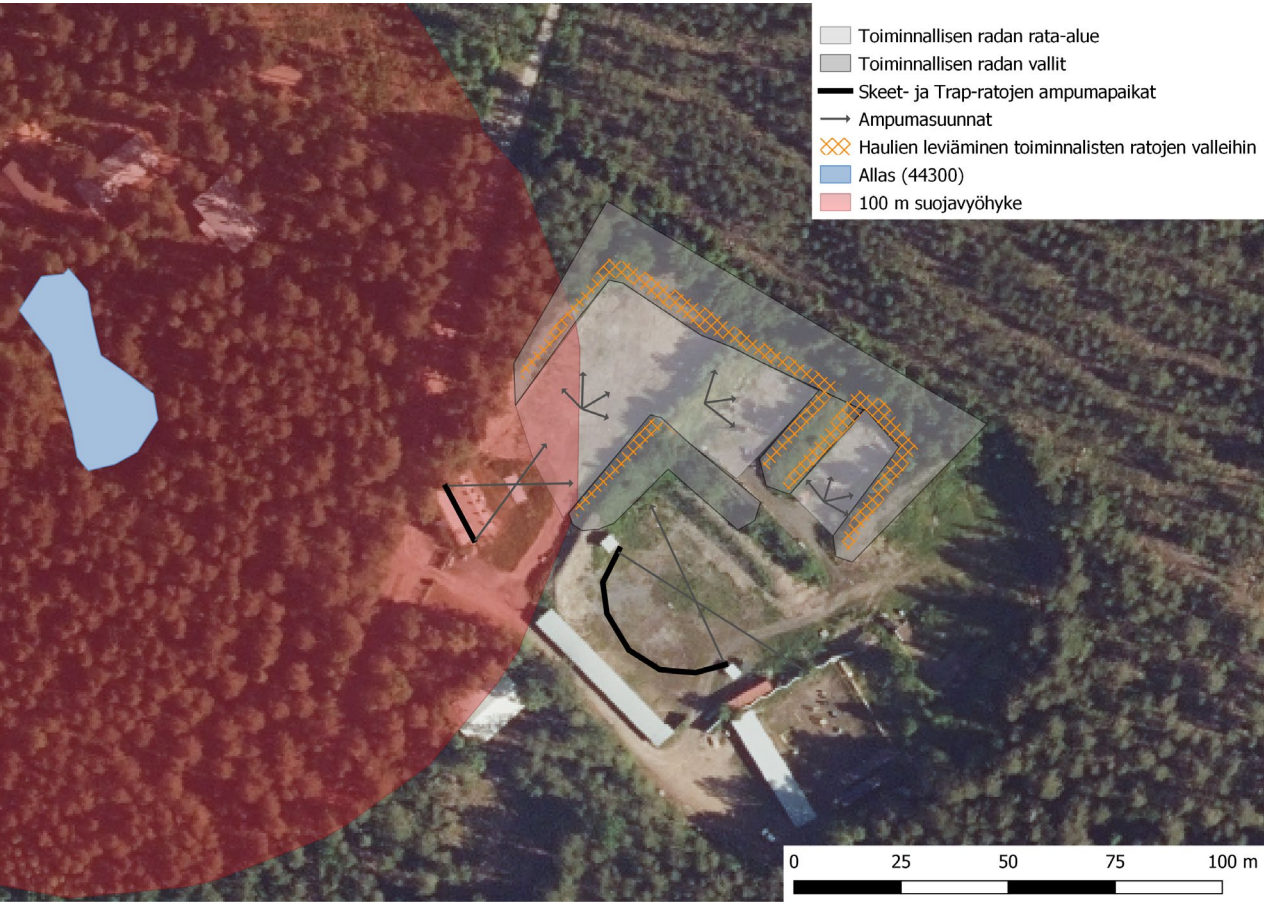

- Siinä rajoittavaksi tekijäksi tulee radan länsipuolella oleva kaivettu allas 44300, jonka koko on vajaa 700 m2.
- Trap -radan ampumapaikat jäävät juuri suojavyöhykkeen sisälle sekä lisäksi osittain practical/sra radat.
- Haulit eivät leviä lähellekään allasta, sillä trap-radan ampumasuunnat ovat altaasta poispäin.
- Practicalissa/SRA:ssa ammutaan vaakalaukauksia hiekkapenkkaa vasten, joten haulit lentävät vain muutamia kymmeniä metrejä.
- Tulkinta: *Koska ampumasuunnat poispäin altaasta, lyijyhauleilla voidaan jatkaa.*

METSÄSTÄJÄLIITTO

Teräshauliselvitys

- Miten metsänomistajat suhtautuvat koviin haulimateriaaleihin?
  - Tällä hetkellä merkittävistä maanomistajista/hallinnoijista ainoastaan Metsähallitus sallinut (2018) kovien haulimateriaalien käytön maillaan.
  - Metsäyhtiöt, yhteismetsät jne. > Tullaanko kovien haulimateriaalien käyttö sallimaan metsästysvuokrasopimuksissa?

METSÄSTÄJÄLIITTO

Teräshauliselvitys

- Suomen Metsästäjäliitto, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK sekä Tornator Oyj ovat yhdessä ovat teettäneet selvityksen siitä, mitä vaikutuksia teräshauleilla on puun sahaukseen.
  - Yhtenä osana selvitystä oli case-esimerkki, jossa kahdeksaan runkoon ammuttiin lähes 1 200 teräshaulia, jonka jälkeen puut sahattiin terävaurioiden selvittämiseksi.
  - Sahan terät vietiin sahauksen jälkeen terähuoltoon ja niistä pyydettiin lausunto.
  - Terähuollon lausunnon mukaan terien vioittuminen ja kuluminen vastasi normaalin sahausvuoron aikana mm. hiekan ja epäpuhtauksien aiheuttamaa kulumaa.
  - Selvityksestä valmistuu metsätalousinsinöörin lopputyö, joka julkaistaan myöhemmin keväällä.
- Sahateollisuuden ammattilaisten ja kokeessa tehtyjen havaintojen perusteella kranaatin sirpaleet, pultit, naulat yms. metallit, jotka eivät anna periksi sahan terän edellä, ovat ongelmallisia, ei niinkään pienet pyöreät haulit, jotka sahanterän kohdalla irtoavat muotonsa takia puusta.
- Selvityksen tuloksiin perustuen MTK ei lähde esittämään teräshaulien käyttökieltoa metsästysvuokrasopimuksiin.
- https://metsastajaliitto.fi/uutiset/terashaulien-merkitys-sahojen-toimintaan-ennakoitua-vahaisempi

METSÄSTÄJÄLIITTO

Valvonta

- *Tulkinta: Ampumisen tulee tapahtua kokonaisuudessaan muualla kuin kosteikkoalueella tai sen suoja-alueella. Sallittua kuljettamista on patruunoiden siirto kosteikkoalueen läpi lailliselle ampumapaikalle. Tämä voi olla esimerkiksi siirtymistä kosteikkoalueen kautta sen ulkopuolella olevalle metsästysalueelle. Metsästäjällä/ampujalla on näyttötaakka, eli on kyettävä uskottavasti selvittämään, ettei ole ampunut tai aikonut ampua kosteikkoalueella tai sen läheisyydessä (100 m lähempänä).*
- Rajoitus koskee:
  - sellaisten haulien **ampuminen**, joiden lyijypitoisuus (metallina ilmaistuna) on suurempi tai yhtä suuri kuin 1 painoprosenttia; > **Huom! Ei koske haulikon täytteisiä**
  - tällaisten haulien kantaminen silloin, kun tämä tapahtuu kosteikko-alueilla ampumisen aikana tai osana kosteikkoalueilla ampumassa käymistä.
  - Ts. saa säilyttää patruunoita kotona, ja saa ylittää vesistöjä ja pitää hallussaan niin kauan, kun ei ole tarkoitus ampua tällaisilla alueilla.
- Rangaistukset:
  - Lyijyhaulien rajoituksen valvonnassa metsästyksen yhteydessä tulee ainakin metsästyskauden 2023 - 2024 aikana käyttää erityistä harkintaa, onko teosta perusteltua määrätä sakko, vai onko huomautus, ohjaus ja neuvonta riittävä toimenpide vaikuttavuuden saavuttamiseksi.
  - Normaalipäiväsakot 8, liukuma 6-14.
  - Rajoituksen rikkominen ei aiheuta aselupien peruuttamista
  - Jos joku alkaa saada toistuvia sakkoja samasta asiasta, voi tulla pohdittavaksi onko kyseessä piittaamattomuus lain säännöksiä kohtaan, ja sitä kautta aiheuttaa harkintaa onko soveltuva pitämään aseita hallussaan.

Lähde: Poliisin ohjaava kirje 10.2.2023

Lyijyttömät haulimateriaalit metsästyksessä ja urheiluammunnassa

Lyijyttömät haulimateriaalit metsästyksessä

- Teräs/steel (eli rauta FE) on lyijyn todennäköisin korvaava materiaali.
- Raaka-ainetta riittää ja se on edullista.
- Teräshaulien ongelmat liittyvä materiaalin kovuuteen ja keveyteen.
- Teräshaulipatruunoita on kuitenkin tehty jo pitkään ja ne ovat nykyisin jo erittäin hyviä.
- Haulikupilla (wad) on suuri merkitys ja muoviset haulikupit ovat myös ongelma > maatuvat haulikupit tulossa

Lyijyttömät haulimateriaalit metsästyksessä

- Metsästäjäliitto testasi 2019 lyijyä korvaavia haulipatruunoita

Testattuja patruunoita jaoteltuna materiaalin, patruunan pituuden, latauksen ja haulien halkaisijan perusteella. Jos teräksessä on riittävästi lähtönopeutta, se pärjää jopa lyijylle. Haulin halkaisijalla ja materiaalin ominaispainolla on merkittävä vaikutus upotukseen. Volframipohjaiset käsitellään seuraavassa numerossa.

Materiaali	Kaliiperi	Lataus g	haulien halkaisija mm	ka nopeus m/s V2,5 m	ka upotus ballistiseen gelatiiniin mm (ampumatka 35 m)	eri patruuna-merkkien määrä testissä kpl
Teräs	12/76	35-36	3,5	435	101	5
Teräs	12/70	32-36	3,5	402	78	5
Teräs	12/76	35-36	3,3	418	79	7
Teräs	12/70	32	3,2-3,3	400	55	6
Teräs	12/70	32	2,9-3,1	395	43	3
Kupari	12/76	40	3,25	400	103	1
Kupari	12/70	30-34	3,25	408	102	3
Vismutti	12/70	32	3,1	333	87,5	1
Tina/Sinkki	12/70	32	3,4	417	75	1
Lyijy	**12/70**	**32-35**	**3**	**399**	**103**	**3**

Koko artikkeli Jahti 2/2019: https://metsastajaliitto.fi/metsastajaliitto/vahva-vaikuttaja/ajankohtaista-lyijysta

METSÄSTÄJÄLIITTO

Lyijyttömät haulimateriaalit metsästyksessä

Markkinoilla on useita lyijyttömiä haulimateriaaleja, alla yleisimmät:

Kovat korvaavat haulimateriaalit

- Teräs (7,9 g/cm³), joka on edullinen, mutta kova ja kevyt. Teräshaulin tulee olla kahta haulikokoa suurempia kuin lyijyä käytettäessä riittävän iskuenergian säilyttämiseksi.
- Volframi (12-18 g/cm³) on lyijyä kalliimpi, kovempi ja raskaampi. Volframi on iskuenergialtaan selvästi lyijyä tehokkaampi. Volframihaulin tulee olla yhtä, kahta tai kolmea kokoa pienempi kuin lyijyä käytettäessä riippuen sen tiheydestä. Volframipatruuna vaatii aina teräshaulikoeistetun haulikon. Volframipatruunoita ei suositella ammuttavaksi puolisuppeaa tiukemmilla supistuksilla. Volframihauleja on saatavana useilla eri tiheyksillä. Volframihaulit ovat aina sekoitteita.
- Kupari (8,9 g/cm³) on lyijyä kalliimpi, kovempi ja kevyempi. Kuparihaulin tulee olla yhtä-kahta haulikokoa suurempi kuin lyijyä käytettäessä. Miedoimpia ja pienempihaulisia kuparilatauksia voi ampua vanhemmilla haulikoilla samaan tapaan kuin standard steel -teräslatauksia. Muutoin kuparillekin tulee olla teräshaulikoeistettu haulikko.

Pehmeät korvaavat haulimateriaalit

- Vismutti (9,8 g/cm³) on lyijyä kalliimpi, pehmeämpi ja kevyempi ja soveltuu ammuttavaksi myös vanhemmilla haulikoilla. Vismuttihaulin tulee olla yhtä haulikokoa suurempia hauleja kuin lyijyä käytettäessä riittävän iskuenergian säilyttämiseksi.
- Tina/sinkki on lyijyä kalliimpi, pehmeämpi ja kevyempi ja soveltuu ammuttavaksi myös vanhemmilla haulikoilla. Tina/sinkkihaulin tulee olla kahta haulikokoa suurempi kuin lyijyä käytettäessä riittävän iskuenergian säilyttämiseksi.
- TungstenMatrix (10,8 g/cm³), on lyijyä kalliimpi, pehmeämpi ja kevyempi ja soveltuu ammuttavaksi myös vanhemmilla haulikoilla. Haulit on tehty volframijauheen ja polymeerien sekoituksesta. Haulit ovat ominaisuuksiltaan hyvin lähellä lyijyä.

Huomaa, että edellä oli yleisimmät, mutta haulipatruunoista löytyy erilaisten aineiden sekoituksia vielä paljon enemmän (esim. sinkki, tina, vismutti ja alumiini -yhdistelmä). Myös volframiin sekoitetaan usein nikkeliä, rautaa yms.

Lyijyttömät haulimateriaalit metsästyksessä

- Standard steel -patruunaa voidaan ampua myös vanhemmilla hyväkuntoisilla haulikoilla kaikilla supistusasteilla. Ei kuitenkaan damaskipiippuisilla tai mustaruutiaseilla.
  - Teräshaulikoeistetut haulikot alkoivat yleistymään vasta 1990-luvulla ja jos et löydä haulikostasi merkintöjä siitä, niin voit nykytiedon mukaan ampua sillä kevyitä standard steel -latauksia. Vaikka lataukset ovat kevyitä, ne saattavat avartaa tiukkaa supistusta ja aiheuttaa ns. pullistumaa piippuun (bulging). Tämä ei kuitenkaan vaikuta haulikon käyttöön, mutta saattaa laskea jälleenmyyntiarvoa. Valmistajat eivät myöskään anna takuuta, jos haulikolla on ammuttu teräslatauksia.

Lyijyttömät haulimateriaalit metsästyksessä

- Alla C.I.P.:n määritelmä standard steel patruunalle (max. 740 bar). Huomaa, että jos yksikin taulukon arvoista ylittyy, patruuna siirtyy High Performance-luokkaan.

CIP:n määritelmä 12-kaliiperisen haulikon standard-patruunalle

Maksimi patruunapesän pituus (mm)	Maksimi patruunan paine (bar)	Maksiminopeus 2,5 m piipusta (m/s)	Maksimi-momentti (Ns)	Maksimi-haulikoko (mm)
65–70	740	430	12	3,25

Momentti lasketaan kertomalla nopeus (m/s) latauksella (kg). Huomaa, että jos joku taulukon arvoista ylittyy, patruuna siirtyy High performance -luokan patruunaksi. Markkinoilla on paljon kevyitä teräslatauksia, jotka ylittävät vähän Standard steel -luokan arvot. Esimerkiksi Hullin Steel Game HV 32 g ylittää momentin, mutta valmistajan sivuilla lukee patruunan soveltuvan kaikille Standard proof -testatuille aseille.

METSÄSTÄJÄLIITTO

Lyijyttömät haulimateriaalit metsästyksessä

- High Performance –patruuna (max 1050 bar) vaatii teräshaulikoeistetun haulikon. High Performance -luokan patruunoita ei suositella ammuttavaksi puolisuppeaa tiukemmilla supistuksilla.
  - Jos aiot ampua High Performance -luokan teräshaulipatruunoita haulikollasi, aseestasi tulisi löytyä ranskan lilja (kuva) tai merkintä steel shot. Merkintä löytyy joko lukkorungosta tai piipusta. High Performance -luokan latauksia ei suositella ammuttavaksi puolisuppeaa tiukemmilla supistuksilla. Jotkut valmistajat laittavat myös vaihtosupistimiin merkinnän steel tai no steel.

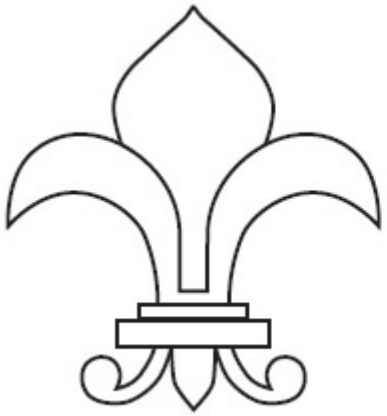

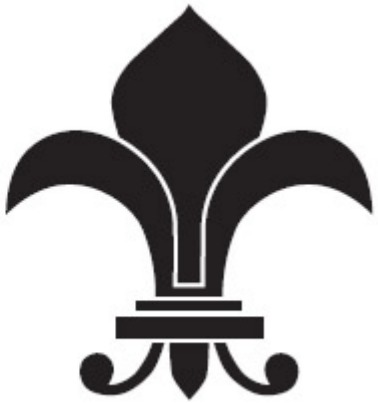

METSÄSTÄJÄLIITTO

Haulikon muutostyöt

- Vanhempia hyväkuntoisia haulikoita voidaan muuntaa teräshaulikelpoisiksi
  - Tiukat supistukset voidaan kalvaa väljemmiksi
  - Piippuun voidaan tehdä kierre vaihtosupistajia varten
  - Ylimenokartioita voidaan loiventaa
- Jos patruunapesä pidennetään esim. 12/70 > 12/76, niin tarvitaan aselupa poliisilta, koska kaliiperi muuttuu
- Haulikko voidaan myös teräshaulikoeistaa Riihimäellä POHAssa

Koti kaikille metsästäjille.

Kiitos ajastanne!

Metsastajaliitto.fi